

Turvallisuusopas lapsi- ja perhetoimintaan

MLL
MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Onni löytyy arjesta.

Turvallisuusopas lapsi- ja perhetoimintaan

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Toinen linja 17

00530 Helsinki

p. 075 324 51

www.mll.fi

Teksti

Ritva Paavonheimo

Kristiina Myllyrinne (Hätäensiapu ja elvytys, Ensiapuohjeita)

Mia Viljanen (MLL:n turvallisuutta ja vastuukysymyksiä koskevia suosituksia)

Kuvat

Comma Finland:Delany Brendan, INSADCO Photography, Ley,

Miia Saastamoinen/Gorilla, Petri Artturi Asikainen/Gorilla, Arto Wiikari

Ulkoasu ja taitto

Tarja Petrell

Kirjapaino

KA Järvenpää OY

2009

Turvallisuuskansio on tuotettu MLL:n Lapsen turvaksi -hankkeessa, joka toteutettiin yhteistyössä

Folkhälsanin, Liikenneturvan, Opetushallituksen, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön,

Suomen Punaisen Ristin, ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Hanke on sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama.

Sisältö

1	Tavoitteena turvallinen lapsuus	5
2	Yleinen turvallisuus	7
2.1	Tärkeitä yhteystietoja	7
2.2	Tietoja toimintatilasta ja kiinteistöstä	8
2.3	Toimintatilan pohjapiirustus	9
2.4	Turvalliset toimintatilat ja lähiympäristö	10
2.5	Lapsia koskevat tiedot	11
2.6	Vastuut ja vakuutukset	12
2.7	Vahingonteosta ilmoittaminen	12
3	MLL:n turvallisuutta ja vastuukysymyksiä koskevia suosituksia	13
3.1	Lasten ja nuorten kerhotoiminta	13
3.2	Leikkipuisto- ja leikkikenttätoiminta	14
4	Toimintaohjeet hätätilanteissa	15
4.1	Yleiset periaatteet	15
4.2	Hätäilmoituksen tekeminen	15
4.3	Hätäensiapu ja elvytys	16
4.4	Tulipalo	17
4.5	Poistuminen hätätilanteessa	18
4.6	Kaasu- ja säteilyvaara	18
4.7	Uhkaavan tai poikkeavasti käyttäytyvän henkilön kohtaaminen	19
4.8	Varkaus tai murto	20
4.9	Ryöstö	20
5	Ensiapuohjeita	21
5.1	Ensiaputarvikkeet	21
5.2	Ensiavun antaminen	22
5.2.1	Haava	22
5.2.2	Palovamma	22
5.2.3	Silmävamma	22
5.2.4	Vierasesine hengitysteissä	23
5.2.5	Sähkötapaturma	23
5.2.6	Nenäverenvuoto	23
5.2.7	Hammasvamma	23
5.2.8	Aivotärähdys	23
5.2.9	Nyrjähdys	24
5.2.10	Murtuma	25

5.2.11	Myrkytys	25
5.2.12	Auringonpistos ja lämpöhalvaus	26
5.2.13	Käärmeenpurema	26
5.2.14	Mehiläisen ja ampiaisen pistos	26
5.2.15	Punkki	26
5.3	Ensiapu sairauskohtauksissa	26
5.3.1	Allerginen reaktio ja anafylaktinen sokki	26
5.3.2	Astma-kohtaus	26
5.3.3	Diabetes	27
5.3.4	Kouristelu	27
5.4	Henkinen ensiapu	28
6	Toimintaohjeita erilaisiin tilanteisiin	29
6.1	Retket ja ulkoilu	29
6.2	Lapsen katoaminen	30
6.3	Lapsen hakeminen kerhosta tai hoidosta	31
6.4	Huoli lapsesta ja lastensuojeluilmoitus	31
7	Tiedottaminen poikkeustilanteessa	33
7.1	Tiedottaminen vanhemmille ja lapsille	33
7.2	Tiedotusvälineet	33
7.3	Sidosryhmät	34
8	Jälkikasittely	35
	Kirjallisuutta	36
	Liitteet	
Liite 1	Yksin kulkeminen kerhoon ja lupa-asiakirja	37
Liite 2	Muun saattajan kanssa kulkeminen ja lupa-asiakirja	38
Liite 3	Tarkastuslista lapsi- ja perhetoimintaa varten	39
Liite 4	Leikkipuistojen tarkastus	43

1. Johdanto

1. Tavoitteena turvallinen lapsuus

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään, onnelliseen ja turvalliseen kasvuympäristöön. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja muut kansalaisjärjestöt tekevät vanhempien kanssa yhteistä kasvatustyötä monenlaisissa tilanteissa. Aikuisen antama malli turvallisesta toiminnasta ja turvallisuusmyönteisistä asenteista heijastuu lapsiin ja toisiin aikuisiin. Kun järjestöt huolehtivat esimerkillisesti turvallisuudesta omissa toimintoissaan, se on samalla viesti koteihin, että turvallisuutta pidetään tärkeänä. Näin vanhemmat voivat jättää lapsensa luottavaisesti kerhoihin ja ryhmiin sekä saada vinkkejä tapaturmien ehkäisyyn myös kotona.

Turvallisuuteen liittyvät asenteet omakсутaan jo pienestä pitäen. Lasten kanssa toimivilla on erinomaiset mahdollisuudet tukea vanhempia lasten turvallisuuskasvatuksessa. Turvallisuuskasvatusta voi toteuttaa arkisissa tilanteissa lasten kanssa sekä harjoittelemalla erilaisia taitoja ja valmiuksia leikin lomassa.

Tämä turvallisuusopas on tarkoitettu järjestöjen lapsi- ja perhetoiminnan kaikkiin toimintapisteisiin. Turvallisuusopas antaa tietoa ja valmiuksia turvallisuuteen liittyvissä asioissa ja ohjeita tapaturmien, onnettomuuksien ja poikkeustilanteiden varalta. Oppaassa painotetaan erityisesti ennaltaehkäisyn merkitystä. Etukäteen varautumalla pystytään ehkäisemään suurin osa tapaturmista ja läheltä piti -tilanteista. Myös pelastuslaki ohjaa omatoimiseen varautumiseen.

Turvallisuusoppaan käyttöönottamisen yhteydessä on hyvä aika käydä läpi turvallisuuskäytäntöjä. Tässä yhteydessä kannattaa

- perehtyä turvallisuusoppaan sisältämiin asioihin ja päivittää toimintavalmiuksia
- kouluttaa ohjaajat ja vapaaehtoisvetäjät kansion käyttöön
- täydentää turvallisuusoppaaseen toimintatilan tiedot
- tehdä turvallisuuskartoitus toimintatilassa ja sen ympäristössä.

Vapaaehtoistoimijat ja kerhonvetäjät perehdytetään turvallisuusasioihin samalla, kun he saavat koulutusta tehtäviinsä. Aina uuden vapaaehtoistoimijan ja kerhonvetäjän aloittaessa ja jatkossa kerran vuodessa käydään lävitse kansion sisältämät asiat. Perehdyttämisen tavoitteena on lisätä turvallisuutta sekä vahvistaa kaikkien toimijoiden ja lasten turvallisuustietoisuutta ja toimintavalmiuksia.

Turvallisuusopas sisältää täydennettäviä ja päivitettäviä sivuja. Yhdistystä ja toimintatilaa koskevat tiedot on aiheellista tarkastaa säännöllisesti kerran vuodessa, esimerkiksi toimintakauden alussa. Oppaan käyttöön liittyvät toimet kannattaa kirjata vuosisuunnitelmaan. Turvallisuusopasta on hyvä säilyttää siten, että se on näkyvillä ja helposti saatavilla. Oppaan sivut voi tulostaa MLL:n Yhdistysnetistä.

2. Yleinen turvallisuus

2. Yleinen turvallisuus

2.1 Tärkeitä yhteystietoja

Täydennetään tiedot ja päivitetään tietojen muuttuessa.

Nimi	Puhelin
Hätäkeskus (pelastuslaitos ja poliisi)	112
Pelastuslaitos (paikallinen)	
Myrkytystietokeskus (HUS)	(09) 471 977 (24 t/vrk), vaihde (09) 4711
Terveyskeskus	
Hammashoitola	
Neuvola	
Lähin sairaala	
Lastensuojeluviranomainen	
Sosiaalipäivystys	112
Taksi	
Paikallisyhdistyksen puheenjohtaja Nimi:	
Toiminnasta (perhekahvila, kerho) vastaava yhdistyksen edustaja (myös lisäavun saanti tarvittaessa) Nimi:	
Nimi:	
Nimi:	
Nimi:	
Nimi:	

2.2 Tietoja toimintatilasta ja kiinteistöstä

Kiinteistön nimi:
Kiinteistön katuosoite ja kaupunki / kunta:
Ajo-ohjeet:

Kiinteistön omistaja / edustaja:	Puhelin:
Kiinteistön huolto:	Puhelin:

Kokoontumispaikka hätätilanteessa:
Mahdollinen varapaikka:

Muiden kiinteistössä toimivien yhteystiedot (esim. koulun rehtori):	Puhelin:

2.3 Toimintatilan pohjapiirustus

Piirrä tai liitä erillinen pohjapiirustus toimintatiloista tähän. Pohjapiirustukseen merkitään

- uloskäynti
- varaueloskäynnit
- alkusammutusvälineiden paikat
- sähkökeskus
- palovaroittimet
- ensiapupisteet, -välineet.

2.4 Turvalliset toimintatilat ja lähiympäristö

Turvallisuus on hyvä silloin, kun se sisältyy luontevasti arkipäivän käytäntöihin ja tapaturmien ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisystä huolehditaan säännöllisesti. Toimintaympäristöön kuuluvat sisätilat sekä piha ja muu lähiympäristö, jossa liikutaan lasten kanssa. Turvallisuutta lisäävät toimiminen yhteisten ohjeiden ja sovittujen käytäntöjen mukaan sekä ohjaajan ensiapuvalmiudet. Lasten neuvonta, ohjaus ja valvonta ovat tapaturmien ehkäisyn kulmakiviä.

Pelastuslaki edellyttää kaikilta yhteisöiltä omatoimista varautumista¹. Kiinteistön omistajan on vastattava tilojen ja välineiden turvallisuudesta ja tehtävä tarvittaessa pelastussuunnitelma². Tilojen käyttäjä vastaa tiloissa tapahtuvan toiminnan turvallisuudesta. Tutustu pelastussuunnitelmaan, mikäli sellainen on laadittu toimintatilaan.

Myös leikkikenttien hoidosta ja kunnossapidosta on oltava suunnitelma ja niistä vastaava henkilö. Useimmiten yleiset leikkikentät ovat kunnan tai kaupungin omistamia, mutta myös järjestöillä ja taloyhtiöillä on leikkikenttiä ja -alueita. Tuoteturvallisuuslain mukaan leikkikentistä ja leikkikenttävälineistä ei saa aiheutua vaaraa niiden käyttäjille. Leikkikenttävälineiden on täytettävä turvallisuusstandardit ja ylläpitäjän ja omistajan on tarkastettava, huollettava ja kunnostettava leikkikenttävälineet säännöllisin väliajoin. Tämä tarkoittaa myös talviaikaa ja lumenpoistoa, jos leikkivälineet ovat lasten käytössä. Lasta ei saa päästää välineeseen, jos se ei ole turvallinen.

Tapaturmia ja hätätilanteita torjutaan parhaiten ennaltaehkäisemällä. Vaaranpaikat ja riskit kartoitetaan säännönmukaisesti ja esiin tulleisiin puutteisiin tartutaan välittömästi. Esimerkiksi vioista ja rikkoutumisista ilmoitetaan heti yhdistyksen edustajalle, tavaroita ei säilytetä varauloskäyntien edessä tai rikkimenneet lelut poistetaan käytöstä. Hyvä käytäntö on esimerkiksi sovitussa paikassa säilytettävä vihko, johon kirjataan havaitut puutteet, viat tai vaaranpaikat. Näin ne eivät pääse unohtumaan ja muutkin tilojen käyttäjät saavat tiedon asiasta heti.

Liitteenä ovat tarkastuslistat, joita voi hyödyntää tarkastuksissa ja turvallisuuskartoituksissa.

Toiminnassa huomioidaan säännöllisesti:

Päivittäin

- silmämääräinen leikkikalujen kunto, rikkiiniset lelut poistetaan
- pienikokoisten lelujen ja sellaisten esineiden, joista irtoaa pieniä osia, säilytys ja käyttö alle 3-vuotiaiden ulottumattomissa
- terävien esineiden (veitset ja sakset) ja muovipussien säilytys lasten ulottumattomissa
- silmämääräisesti huonekalujen, laitteiden ja rakenteiden rikkoutumat
- lattiapintojen liukkaus
- lasten tossujen tai liukuestosukkien käyttö
- talvella kulkuväylien ja pihan liukkaus
- silmämääräinen porttien, aitojen, leikkialueen ja leikkivälineiden kunto

Kuukausittain

- ensiapupakkauksen sisällön tarkistus ja tarvittaessa täydennys
- palovaroittimien toimivuus

1 Pelastuslaki 468/2003 8 §: Omatoiminen varautuminen
Rakennuksen omistaja ja haltija, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on asianomaisessa kohteessa ja muussa toiminnassaan velvollinen ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä, varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa ja varautumaan sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät.

2 Pelastustoimen asetuksen (787/2003) mukaan pelastussuunnitelma on laadittava esimerkiksi sellaisiin asuinrakennuksiin tai muihin samalla tontilla oleviin rakennusryhmiin, joissa on vähintään viisi asuinhuoneistoa, yli 500 neliömetrin kouluihin sekä yrityksiin, laitoksiin tai vastaaviin kohteisiin, joissa on samaan aikaan paikalla yleensä vähintään 30 ihmistä.

Vuosittain

- palotarkastus yhdessä toimintatilan huollosta vastaavien kanssa (kiinteistön omistaja vastaa)
- toimintatilan ja ympäristön vaaranpaikkojen kartoitus
- turvallisuuskansion tietojen päivitys
- uusien vapaaehtoistoiminnan vetäjien perehdyttäminen turvallisuuskansioon
- rakennuksesta poistumisen ja kokoontumispaikalle menon harjoittelu lasten ja perheiden kanssa

Käsihygieniä ja lelujen puhdistus

Tarttuvia infektioitauteja ehkäistään hyvällä hygienialla. Käsiensu saippualla perhekahvilaan tai kerhoon tultaessa sekä ennen ruokailua ja wc-käynnin jälkeen vähentävät tartuntariskiä. Huoltajien kanssa on hyvä sopia, että sairaana ei osallistuta yhteiseen toimintaan.

Käytössä olevien lelujen tulee olla turvallisia. Tarttuvien infektioiden vuoksi kannattaa leluja hankittaessa kiinnittää huomiota myös niiden vesipestävyYTEEN. Suositus lelujen puhtaanapitoon:

- Päivittäin pestään pienten lasten suuhun menevät lelut.
- Viikoittain pestään lelut, joilla leikitään paljon tai aina kun ne ovat likaisia.
- Jos lelu ei ole vesipestävä, laitetaan se pois käytöstä joksikin aikaa (2–3 viikkoa), jotta mikrobit kuolevat.

2.5 Lapsia koskevat tiedot

Järjestettäessä lasten kerho- tai muuta vapaa-ajantoimintaa, jossa lapset käyvät ilman huoltajiaan, kerhon tai vapaa-ajantoiminnan ohjaajilla tulee olla lasten turvallisuuden varmistamiseksi lapsia koskevat perustiedot. Näitä tietoja ovat lasten nimi- ja ikätietojen sekä huoltajien nimi- ja yhteystietojen lisäksi esimerkiksi tiedot lapsen allergioista, sairauksista, erityisruokavalioista ja muista rajoituksista. On tärkeää, että tiedot ovat oikeita ja lapsen huoltajien antamia. Tämä voidaan varmistaa siten, että lapsen huoltajat täyttävät lasta koskevan tietolomakkeen, joka säilytetään niin kauan kuin lapsi käy kyseisessä kerhossa tai toiminnassa. Kerhon tai toiminnan ohjaajan tulee olla tutustunut lapsia koskeviin tietoihin. Tietojen tulee olla hänen saatavissaan toiminnan aikana, mutta niitä tulee säilyttää lukollisessa tilassa.

Henkilötietojen keräämisestä ja muusta käsittelystä sekä henkilökistereistä säädetään henkilötietolaissa. Lapsista ja heidän huoltajistaan kerätään vain toiminnan järjestämisen kannalta tarpeellisia tietoja. Tietoja, joilla ei ole merkitystä kerhon tai muun toiminnan järjestämisen kannalta, ei tule kerätä. Tietoja tulee käsitellä huolellisesti eikä niitä saa luovuttaa ulkopuolisille. Kerätyistä henkilötiedoista tulee laatia rekisteriseloste (ks. tarkemmin www.tietosuoja.fi/28997.htm). Henkilökisterin pitämisestä päättää yhdistyksen hallitus, joka myös vastaa rekisterinpidosta. Huoltajalla on aina oikeus nähdä, mitä tietoja lapsesta on koottu.

Kerhotoiminnan tai muun vastaavan vapaa-ajantoiminnan järjestämistä varten lapsista ja heidän huoltajistaan kerättäviä tietoja ovat:

- lapsen nimi ja syntymäaika
- huoltajien nimet ja yhteystiedot
- lapsen varahakijan yhteystiedot
- lapsen allergiat
- lapsen erityisruokavaliot
- sairaudet ja lääkitykset
- lapsen vammat tai muut rajoitukset
- uskonnolliset tai etniset ohjeet
- muut toiminnan järjestämisessä tarpeelliset tiedot.

Ota huomioon seuraavanlaisia asioita henkilötietojen käsittelystä:

(ks. lisätietoja www.tietosuoja.fi)

- Vain toiminnan järjestämisen kannalta tarpeellisia tietoja kerätään.
- Huoltajia informoidaan tietojen käyttötarkoituksesta.
- Huoltajilla on oikeus tarkastaa lapsensa tiedot ja oikaista väärät tiedot.
- Tietoja on käsiteltävä huolellisesti eikä yksityisyyttä saa loukata.
- Tiedot on suojattava, ja sen jälkeen kun niitä ei enää tarvita, hävitettävä siten, etteivät asiattomat pääse niihin käsiksi.
- Henkilötietoja ei saa luovuttaa muuhun tarkoitukseen.
- Lapsen ominaisuuksia, henkilökohtaisia tai taloudellisia oloja ei saa kertoa sivullisille.

2.6 Vastuut ja vakuutukset

Paikallisesta vapaaehtoistoiminnasta vastaa paikallisyhdistys. Yhdistys on vastuussa, jos sen järjestämässä toiminnassa tapahtuu tapaturma tai sattuu esinevahinko. Tapaturmia ja vahinkoja ehkäistään parhaiten ennakoimalla, varautumalla ja olemalla huolellinen. Tästä huolimatta ihmellisessä toiminnassa voi tapahtua onnettomuus tai tapaturma.

Lapset ja vapaaehtoistyöntekijät vakuutetaan tapaturman varalta. Paikallisyhdistykset voivat hankkia toiminnoissaan mukana oleville keskitetyn vakuutusturvan MLL:n keskusjärjestöltä kalenterivuositain. Vakuutusmuodot ovat alle 20-vuotiaiden lasten ja nuorten tapaturmavakuutus, vapaaehtoistyöntekijöiden tapaturmavakuutus sekä vastuuvakuutukset.

MLL:n tapaturmavakuutus korvaa tapaturmasta aiheutuneet hoito- ja muut kulut vakuutus- ehtojen mukaisesti ilman omavastuuta. Vapaaehtoistoimijoiden vakuutukseen sisältyy talkoo- ja muu palkaton työ. Vakuutus ei ole voimassa kotimatkoilla. Vastuuvakuutus kattaa omavastuusuuden yli menevän henkilökohtaisen korvausvelvollisuuden. Lisätietoja vakuutuksista saa Yhdistysnetistä.

Yhdistyksen hallitus huolehtii vakuutuksiin liittyvistä asioista, kuten vahinkoilmoituksesta ja korvauksen hakemisesta. Tapaturman, esinevahingon tai muun onnettomuuden tapahtuessa, ota yhteyttä yhdistyksen vastuuhenkilöön mahdollisimman pikaista korvauksen hakemista varten. Varaudu kuvailemaan yksityiskohtaisesti, mitä on tapahtunut.

Yhdistys saa vuosittain keskustoimistolta vakuutuksen Turvaselvityksen, jonka on hyvä olla nähtävissä toimintatilassa.

2.7 Vahingonteosta ilmoittaminen

Toimintatilaan tai sen käytössä olevaan piha-alueeseen kohdistuneesta vahingonteosta ilmoitetaan (yhdistyksen edustaja):	Puhelin:
--	----------

3. MLL:n suosituksia

3. MLL:n turvallisuutta ja vastuukysymyksiä koskevia suosituksia

Mia Viljanen, Mannerheimin Lastensuojeluliitto

3.1 Lasten ja nuorten kerhotoiminta

Kerhonohtajan päätehtävät ovat lasten ohjaaminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. Ohjaaja tutustuu myös turvallisuusohjeisiin ja vastaa ensikädessä lasten turvallisuudesta kerhojen aikana.

Tämä suositus koskee ohjauksen vastuu- ja ikäkysymyksiä kuten lasten enimmäismäärää kerhonohtajaa kohden. Yhdistyksen hallitus on vastuussa kerhonohtajan toiminnasta ja ohjauksesta. Suositusten tavoitteena on auttaa laadukkaasti toiminnan järjestämistä ja suunnittelua.

Valtakunnalliset paikallisyhdistyksen ja piirijärjestön toimintaa ohjaavat linjaukset

MLL:n alle kouluikäisille suunnattu kerhotoiminta on osa paikallista avointen varhaiskasvatuspalvelujen kokonaisuutta. MLL:n kerhotoiminta voi liittyä kunnan ehkäisevän lastensuojelutyön suunnitelmaan ja kunnan lapsi- ja nuorisoliittiseen ohjelmaan. Kerhotoiminnan järjestäjänä MLL:n yhdistyksen on hyvä tuntea kunnan varhaiskasvatuspalveluille ja kerhotoiminnalle asetetut vaatimukset ja ohjeet. Päivähoitolain säädökset antavat myös MLL:n kerhotoiminnan laadulle kestävä pohjan, vaikka lain noudattamisvelvollisuutta ei olekaan (ks. alla suositukset). Yleisesti toimintaa ohjaa yhdistyslaki ja säännöt.

Kerhoryhmä

Ohjattavien lasten ikä ja määrä sekä ohjaajan vastuu

- Yhdellä ohjaajalla voi olla vastuullaan 3 vuotta täyttäneitä lapsia 13.
- Alle 3-vuotiaiden toiminnassa ovat yleensä vanhemmat mukana, sillä ohjelma perustuu tavallisesti lapsen ja vanhemman vuorovaikutukseen. Kun vanhemmat ovat mukana kerhotilanteessa, he vastaavat lapsistaan, ja ryhmä voi olla suurempi – sikäli kuin se on mielekästä toiminnan ja tilan kannalta.
- Jos yhdistys kuitenkin järjestää 2-vuotiaiden kerhotoimintaa, suositellaan päivähoitolain mitoitusta. Tällöin yhdellä ohjaajalla voi vastuullaan 4 alle 3-vuotiasta lasta.
- Jos kerhoon osallistuu erityistä tukea tarvitsevia lapsia, on suositeltavaa, että vanhemmat huolehtivat lapselle kerhoajaksi oman avustajan.
- Ohjaajalla tulee olla vanhempien sekä saattajan / varahakijan ajantasaiset yhteystiedot kerhossa.

Kerhoryhmän kokoon vaikuttavia tekijöitä ovat

- lasten ikä ja kehitystaso
- toiminnan sisältö, muoto ja tavoitteet
- käytettävissä olevat tilat
- ohjaajien ja muiden aikuisten määrä ryhmässä
- lasten yksilölliset tarpeet (mm. erityisen tuen tarve)
- kerhonohtajan kokemus ja koulutus
- turvallisuus- ja viihtyvyys.

Kerhoon saattaminen

Alle kouluikäisillä lapsilla tulee olla saattaja kerhoon. Kouluikäisten lasten yksin kulkemisesta voidaan pyytää lupa, ks. kirjallinen lupa-asiakirjamalli, liite 1.

Vanhempia pyydetään ilmoittamaan kerhonohtajalle lapsen mahdolliset muut saattajat etukäteen (esim. edellisellä kerhokerralla, kuka tuo/hakee seuraavalla kerralla). Ks. myös muun saattajan kanssa kulkemiseen liittyvä lupa-asiakirjamalli, liite 2.

Ohjaajien ikä

Kerhossa voi toimia myös 15–17-vuotiaita ohjaajia, mutta lapsiryhmästä vastuussa olevan ohjaajan tulee aina olla täysi-ikäinen. Ohjaajan on hyvä saada työparikseen yhdistyksen hallituksen nimeämä vastuuhenkilö, kerhovastaava, joka toimii ohjaajan perehdyttäjänä ja lähitukena.

Sijaisen hankintaa koskeva suositus

Monissa kerhoissa ohjaaja hankkii tarvitessaan itselleen sijaisen, jonka tietää suoriutuvan kerhon ohjaamisesta. Ohjaaja sopii sijaisen ottamisesta aina yhdistyksen kanssa. Yhdistyksen hallituksen/kerhovastaavan tulee huolehtia, että sijainen on pätevä ohjaamaan kerhoa.

Lisätietoja:

- Yhdistyksille suunnattu Kerhotoiminnan opas sisältää MLL:n lasten ja nuorten kerhotoiminnan suositukset ja ohjeet.
- Päivähoitoasetus (lasten ja henkilöstön suhdeluku / ryhmäkoko) (ks. 6. §):
- www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239
- Yhdistys työnantajana: yhdistysnetti.mll.fi > Hallinto > Yhdistys työnantajana

Huom!

Vuoden 2003 alusta voimaan tullut laki rikostaustan selvittämisestä koskee työsuhteisia MLL:n kerhojen ohjaajia, jos kerhon ohjaamisessa on kyse yli 3 kuukautta kestävästä työsuhteesta. Työntekijä tilaa itse rikosrekisteriotteen oikeusrekisterikeskuksesta (www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/) ennen työskentelyn aloittamista.

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä:
www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504

3.2 Leikkipuisto- ja leikkikenttätoiminta

- Ennen toiminnan aloittamista yhdistys tarkistaa kunnan terveystarkastajalta, että leikkipuisto/kenttä (mm. rakennukset, lasten laitteet) täyttää lain edellyttämät turvavaatimukset.
- Lähtökohta on, että leikkipuistossa/kentällä lapset ovat huoltajan vastuulla. Leikkipuistoa yksin käyttävien lasten (esim. kouluikäiset lapset) osalta vanhemmat ja leikkipuiston ohjaajat arvioivat yhdessä lapsen valmiudet osallistua avoimeen toimintaan. Leikkipuiston ohjaajilla on valvontavastuu, joka tarkoittaa turvallisista olosuhteista huolehtimista puisto-alueella ja tilannekohtaista huolenpitoa kaikista lapsista.
- Yhdistyksen tulee tiedottaa vanhemmille, että ohjaajat eivät vastaa yksittäisen lapsen hoidosta, vaan lapset ovat leikkipuistossa ollessaan vanhempien vastuulla.
- Leikkipuistossa voi toimia myös 15–17-vuotiaita ohjaajia, mutta toiminnasta vastaavan, paikalla olevan ohjaajan tulee aina olla täysi-ikäinen.

4. Toimintaohjeet hätätilanteissa

4. Toimintaohjeet hätätilanteissa

4.1 Yleiset periaatteet

- Tutustu ohjeisiin ennakolta.
- Tee tilannearvio.
- Säilytä rauhallisuus.
- Toimi määrätietoisesti.
- Ohjaa muita.

4.2 Hätilmoituksen tekeminen

Hättilmoitus tehdään numeroon **112**. Tee hättilmoitus, jos tapahtuu onnettomuus tai tapaturma, joku saa sairauskohtauksen tai syttyy tulipalo. Myös poliisille osoitetut avunpyynnöt tehdään samaan numeroon.

Soittaessasi matkapuhelimesta, et tarvitse suuntanumeroa, sim-korttia tai pin-koodia. Puhelu on maksuton. Älä epäröi soittaa hättilanteessa: soita mieluummin aikaisemmin kuin liian myöhään.

1. Soita hätänumeroon 112.
2. Kerro, mitä on tapahtunut.
3. Kerro tarkka osoite, toimipaikka ja kunta.
4. Vastaa selvästi sinulle esitettyihin kysymyksiin ja noudata annettuja ohjeita.
5. Lopeta puhelu vasta, kun saat siihen luvan. Älä pidä linjaa pidempään varattuna.
6. Opasta auttajat paikalle.

4.3 Hätäensiapu ja elvytys

Kristiina Myllyrinne, Suomen Punainen Risti

Henkeä uhkaavassa tilanteessa on kyse peruselintoimintojen häiriöstä, jossa hengitys ja verenkierto ovat vaarassa. Tilanteen nopea tunnistaminen, lisäavun hälyttäminen sekä ensiavun antaminen voivat pelastaa henkilön.

Lapsen painelu-puhalluselvytys (PPE)

1. Kun lapsi näyttää elottomalta, herättele häntä puhuttelemalla ja ravistamalla hartioista. Jos hän ei herää eikä reagoi käsittelyyn, huuda apua ja pyydä joku paikalla olevista tekemään hätäilmoitus hätänumeroon **112**.
2. Avaa hengitystiet ojentamalla päätä ja tarkista hengitys. Katso liikkuuko rintakehä, kuuluuko normaali hengityksen ääni tai tuntuuko poskellasi ilman virtaus. Jos hengitys ei ole normaalia, toimi seuraavasti:
3. Pidä pää edelleen ojennettuna, puhalla 5 pientä ja rauhallista alkupuhallusta suuhun, vain sen verran, että rintakehä liikahtaa. Nenän sieraimet pidetään suljettuina puhaltamisen ajan.
4. Jos lapsi ei virkoa, jatka 30 painelulla. Paina yhdellä kämmenen tyvellä rintalastan alaosasta. Suhteuta paineluvoima ja -syvyys lapsen kokoon. Painamisen syvyys on kolmannes rintakehän paksuudesta.
5. Puhalla 2 puhallusta. Pidä pää ojennettuna, puhalla kevyesti.
- 6 Toista 30 painelua ja 2 puhallusta.
7. Jos olet paikalla yksin, eikä hätäilmoitusta ole vielä tehty, tee hätäilmoitus numeroon **112**.
8. Jatka painelu-puhalluselvytystä vuorottelemalla rytmiä 30 painelua, 2 puhallusta kunnes vastuu siirtyy ammattihenkilölle, hengitys palautuu tai et enää jaksaa elvyttää.

Aikuisen elvytys

1. Kun henkilö menettää äkillisesti tajuntansa tai näyttää elottomalta, selvitä heti, onko hän herätettävissä puhuttelemalla ja ravistelemalla.
2. Jos hän ei herää eikä reagoi käsittelyyn, huuda apua ja pyydä joku paikalla olevista tekemään hätäilmoitus hätänumeroon **112**. Jos olet yksin, tee hätäilmoitus itse. Noudata hätäkeskuksen ohjeita.
3. Avaa hengitystiet ja tarkista hengitys: Kohota toisen käden 2 sormella leuan kärkeä ylöspäin ja ojenna päätä toisella kädellä otsaa painaen. Katso liikkuuko rintakehä, kuuluuko normaali hengityksen ääni tai tuntuuko poskellasi ilman virtaus. Jos hengitys ei ole normaalia:
4. Aloita paineluelvytys. Aseta toisen käden kämmenen tyvi keskelle rintalastaa ja toinen käsi sen päälle. Painele 30 kertaa käsivarret suorina rintalastaa mäntämäisellä liikkeellä painelutaajuudella 100 kertaa minuutissa. Anna rintakehän painua noin 4–5 cm.
5. Jatka puhalluselvytyksellä. Avaa hengitystiet uudestaan. Kohota toisen käden 2 sormella leuan kärkeä ylöspäin ja taivuta päätä toisella kädellä otsaa painaen. Sulje sieraimet peukalolla ja etusormella. Paina huulesi tiiviisti henkilön suulle ja puhalla 2 kertaa ilmaa keuhkoihin, seuraa samalla rintakehän liikkumista.
6. Jatka painelu-puhalluselvytystä vuorottelemalla rytmiä 30 painelua, 2 puhallusta kunnes vastuu siirtyy ammattihenkilölle, hengitys palautuu tai et enää jaksaa elvyttää.

4.4 Tulipalo

Parhaiten tulipaloja ehkäistään ennalta: avotulen kuten kynttilöiden ja lyhtyjen poltossa on noudatettava varovaisuutta eikä avotulta saa jättää valvomatta, vialliset sähkölaitteet poistetaan käytöstä, jatkojohtoja käytetään vain tilapäisesti eivätkä ne saa olla kulkureiteillä, valaisimia ei saa peittää, kahvinkeitin sammutetaan. Palovaroittimia on oltava tilaan nähden riittävä määrä (1 jokaista alkavaa 60 m² kohti jokaisessa kerroksessa) ja niiden toimintakunnosta on huolehdittava säännöllisesti.

Tutustu etukäteen tilan alkusammutusvälineisiin ja niiden käyttöön. Yhdistyksen tulee huolehtia siitä, että toimintatilassa on asianmukaiset sammutusvälineet, esimerkiksi sammutuspeite 120x180 cm ja käsisammutin 6 kg/6 l. Sammutusvälineitä säilytetään näkyvällä paikalla helposti saatavilla. Käsisammutin tarkastetaan vähintään 2 vuoden välein ja huolletaan säännöllisesti sekä aina käytön jälkeen.

Jos tulipalo kaikista varotoimista huolimatta syttyy, toimi määrätietoisesti. Tehtävien järjestys voi vaihdella tilanteen mukaan:

PELASTA!	Tärkeintä on pelastaa kaikki ihmiset rakennuksesta. Aloita sieltä, missä tulipalo on saanut alkunsa. Pyri aina savusta poispäin. Jos huoneessa on savua, konttaa lattianrajassa.
VAROITA!	Varoita muita paikallaolijoita kovaäänisesti huutamalla ja ohjaa poistumaan ulos.
HÄLYTÄ!	Tee hätäilmoitus numeroon 112 .
RAJOITA!	Sulje ovet ja ikkunat poistumisreitilläsi, jotta palo ei saa lisää happea ja laajene.
SAMMUTA!	Tulipaloa kannattaa aina yrittää sammuttaa, jos se on pieni eikä ole savua. Älä vaaranna omaa turvallisuuttasi.
OPASTA!	Opasta itse tai järjestä opastus, jotta palokunta löytää mahdollisimman nopeasti paikalle ja pääsee aloittamaan pelastamisen ja sammutustyöt.

Hätäpoistumisen jälkeen kokoonnutaan ennalta määritellylle kokoontumispaikalle. Katso tämän toimintapisteen kokoontumispaikka kohdasta 2.2.

Lapset saattavat käyttäytyä odottamattomasti tulipalotilanteessa. Lapsi voi esimerkiksi hätäännytyessään mennä piiloon eikä vastaa kutsuihin. Jos lapsi menee piiloon, häntä kutsutaan nimeltä, kerrotaan kuka kutsuu, pyydetään vastaamaan ja kerrotaan, miten toimitaan. Lasten kanssa on hyvä harjoitella hätäpoistumista ainakin aina toimintakauden alussa. Lasten kanssa keskustellaan ikäkauden mukaisesti tulen kanssa toimimisesta, tulen vaarallisuudesta, tulitikkujen käytöstä ja tulipalotilanteessa toimimisesta.

4.5 Poistuminen hätätilanteessa

Toimintatilasta voi joutua poistumaan, jos siellä olevia ihmisiä uhkaa vaara. Esimerkiksi tulipalon syttyessä on enintään 2–3 minuuttia aikaa poistua huoneesta. Jotta poistuminen tapahtuu sujuvasti, sitä varten laaditaan toimintasuunnitelma ja poistumista harjoitellaan.

Pidä mielessäsi turvallisen poistumisen toimintamalli, koska hätätilanteessa et enää ehdi katsoa ohjeita.

Toimintatilan pohjapiirustukseen merkitään hätätilanteessa käytettävät poistumisreitit, alkusammutusvälineet ja palovaroittimien paikat. Asianmukaiset poistumisreitit kiinnitetään tilan seinille ohjaamaan uloskäynneille.

Toiminnan vetäjä vastaa poistumisesta. Hän ilmoittaa tilanteesta vaarassa oleville ja ohjaa heidät ulos. Palovaroittimen hälyttäessä poistutaan ennalta määrätylle kokoontumispaikalle (ks. 2.2). Poistuminen tapahtuu rauhallisesti toiminnan vetäjän johdolla lähimmän turvallisen uloskäynnin kautta. Uloskäyntien tulee olla esteettömiä eikä ovien edessä saa säilyttää tavaroita. Ovet pitää voida avata sisäpuolelta ilman avainta.

Toiminnan vetäjä varmistaa, että sisälle ei jää ketään. Tästä syystä on tärkeää tietää, keitä ja kuinka monta ihmistä paikalla on, etenkin lapsia. Mikäli vaaratilanteessa ei pystytä varmistamaan kaikkien turvallista poistumista, tästä on heti ilmoitettava hätäkeskukselle tai paikalle saapuneelle pelastusviranomaiselle. Viranomaiset hoitavat tällöin pelastustoimet.

4.6 Kaasu- ja säteilyvaara

Kaasuvaaran saattaa synnyttää esimerkiksi kemikaalikuljetusonnettomuus, jolloin lähiympäristössä olevat ihmiset joutuvat kaasulle alttiiksi. Kaasu- ja säteilyvaarasta varoitetaan yleisellä vaaramerkillä, jos tilanne edellyttää nopeaa suojautumista. Yleinen vaaramerkki annetaan ulkohälyttimellä ja se on minuutin kestoinen, 7 sekunnin sykleissä vuorottain nouseva ja laskeva sireenin ääni.

Säteilyturvakeskus seuraa jatkuvasti säteilytilannetta, minkä takia suojautumiseen pitäisi olla riittävästi aikaa. Säteilyvaaratilanteesta tiedotetaan heti myös television ja radion välityksellä. Lisätietoa saa myös Säteilyturvakeskuksen internetsivuilta (www.stuk.fi).

Toimintaohjeet kuultuasi yleisen vaaramerkin:

- Siirry sisälle. Pysy sisällä.
- Sulje ovet, ikkunat, tuuletusaukot ja ilmastointilaitteet.
- Avaa radio ja odota rauhallisesti ohjeita.
- Vältä puhelimen käyttöä, etteivät linjat tukkeudu.
- Älä poistu alueelta ilman viranomaisten kehotusta, ettet joutuisi vaaraan matkalla.

Toiminta kaasuvaarassa (yleisen vaaramerkin ohjeiden lisäksi):

Sisätiloissa:

- Haistaessasi kaasua paina suun eteen märkä vaate ja hengitä sen läpi.
- Pysyttele rakennuksen yläkerroksissa, kunnes vaara on ohi.
- Kuuntele radiota.

Ulkona, jos ei pääse sisään:

- Kiirehdi kaasupilven alta sivutuuleen.
- Pyri mahdollisimman korkealle paikalle, esimerkiksi mäen päälle.
- Paina suun eteen märkä vaate, ruoho-, turve- tai sammaltuppo ja hengitä sen läpi.

Toiminta säteilyvaarassa (yleisen vaaramerkin ohjeiden lisäksi):

- Talon keskiosissa ja kellarikerroksessa on paras suoja.
- Vältä oleskelua tiloissa, joissa on suuret ikkunat.
- Tiivistä kaikki raot esimerkiksi muovikalvoilla ja teipillä.
- Joditabletit otetaan vasta viranomaisten kehotuksesta.
- Suojaa ruoka ja juoma tiiviisiin astioihin.

4.7 Uhkaavan tai poikkeavasti käyttäytyvän henkilön kohtaaminen

Toimintatilaan saattaa tulla henkilö, jonka käytös on uhkaavaa, aggressiivista tai muuten poikkeavaa. Häiritsevä henkilö pyritään rauhoittamaan ja saamaan poistumaan. Henkilö voi olla lapsen vanhempi tai täysin ulkopuolinen. Poikkeava tilanne voi aiheutua esimerkiksi päihteidenkäytöstä, mielenterveysongelmista tai jos perheessä on lähestymiskielto tai huoltajuuskiista.

Tilanteisiin on hyvä varautua etukäteen ja suunnitella, kuinka toimitaan. Toimintatiloja on erilaisissa ympäristöissä ja mahdolliset uhkatekijät on mietittävä paikallisesti. Toimintatilassa olisi hyvä olla useampi kuin yksi poistumistie, mutta tämä ei ole aina mahdollista. Sijainnin mukaan on harkittava, voidaanko ovet pitää toiminnan aikana avoimina vai täytyykö ne lukita.

Toiminta tilanteessa, jossa henkilö käyttäytyy arvaamattomasti tai uhkaavasti:

- Pysy itse rauhallisena ja asiallisena.
- Kuuntele henkilön sanottava, myötäile äläkä keskeytä.
- Puhu selkeästi, esitä tarkentavia kysymyksiä.
- Pidä 1,5–2 m:n turvaväli, jos mahdollista ja anna uhkaajan säilyttää reviirinsä.
- Älä itse uhkaile, komentele, väittele, vähättele tai halvenna.
- Älä kosketa uhkaajaa, käännä selkää, tee äkkinäisiä liikkeitä tai tuijota.
- Yritä saada uhkaava henkilö väljempiin tiloihin tai ulos keskustelemaan.
- Pyydä henkilöä istumaan ja istu myös itse, henkilön kieltäytyessä tai noustessa ylös nouse myös itse.
- Ohjaa tarvittaessa lapset turvaan ja pyydä apua mahdollisesti muilta paikalla olevilta aikuisilta. Pakoreitti ja turvapaikka on syytä miettiä etukäteen.
- Yritä hälyttää tarvittaessa lisäapua mahdollisimman huomaamattomasti ja nopeasti äläkä epäröi kutsua poliisia paikalle.
- Opettele torjumaan hyökkäävää henkilöä sanomalla tiukasti ja selkeästi ”seis” tai ”irti”.
- Jos loukkaannut väkivaltatilanteessa, tee tutkintapyyntö poliisille.

Uhkatilanteen jälkeen: katso luku 8, Jälkikäsittely

4.8 Varkaus tai murto

Varkaudesta ja murrosta ilmoitetaan poliisille. Älä koske mihinkään ennen kuin poliisi on tehnyt tutkimuksensa.

Ilmoita asiasta myös yhdistyksen hallituksen edustajalle, joka tekee ilmoituksen murrosta kiinteistön omistajalle tai tämän edustajalle.

4.9 Ryöstö

Ryöstön tapahtuessa periaatteena on pysyä rauhallisena ja totella ryöstäjän käskyjä. Näin varmistetaan parhaiten turvallisuus. Anna ryöstäjälle hänen vaatimansa tavara tai rahaa. Ryöstötilanteen jälkeen poliisi ottaa asian hoitaakseen. Ilmoita tapahtuneesta yhdistyksen yhteyshenkilölle.

Toiminta ryöstötilanteessa:

- Toimi rauhallisesti ja ohjaa myös muita läsnä olevia pysymään rauhallisina.
- Tottele ryöstäjän käskyjä.
- Huomioi ja paina mieleen ryöstäjän tuntomerkit.
- Vältä panttivankitilanteen syntymistä.
- Seuraa ryöstäjän/ryöstäjien poistumista.
- Soita poliisille heti, kun voit tehdä sen turvallisesti.
- Selosta poliisille tilanne tarkasti: paikka, mitä on tapahtunut, tekijöiden määrä ja tuntomerkit, pakotapa ja -suunta, mahdollisen auton väri, merkki ja rekisterinumero.
- Älä koske mihinkään ennen poliisin tuloa.

Tilanteen jälkeen: katso luku 8, Jälkikäsitteily

5. Ensiapuohjeita

5. Ensiapuohjeita

Kristiina Myllyrinne, Suomen Punainen Risti

5.1 Ensiaputarvikkeet

Niin kodeissa, työpaikoilla kuin kaikissa tiloissa, joissa liikkuu paljon ihmisiä, tulee olla riittävä määrä ensiapuvälineitä. Tyypillisen ensiapukaapin sisältö koostuu seuraavista tarvikkeista:

Sidetarvikkeet:

- pikasiteet (laastarit)
- haavateippi
- perhoslaastari
- kiinnelaastari
- sidetaitokset
- suojakäsineet
- joustositeet
- tukisiteet
- kolmioliinat

Muuta:

- sakset tai leikkuri
- pinsetit
- punkkipihdit
- alkoholiton haavanpuhdistusaine
- suojapeite

Retkille kannattaa varata mukaan haavanpuhdistamiseen joko tavallista vettä tai alkoholittomia haavanpuhdistuslappuja, suojasiteitä, laastaria, joustoside, kolmioliina ja suojapeite. Lisäksi mukaan on hyvä ottaa henkilökohtaiset ensiapulääkkeet ja kesällä punkkipihdit. Tärkeintä on varautuminen eli tiedetään missä ollaan ja minne mahdollinen apu voidaan ohjata. Ilman matkapuhe-linta ei kannata lähteä.

5.2 Ensiavun antaminen

5.2.1 Haava

1. Tyrehdytä verenvuoto.
2. Puhdista haava juoksevan, viileän veden alla.
3. Sulje pienen viiltohaavan reunat vastakkain haavateipillä.
4. Peitä haava suojasidoksella.
5. Hakeudu tarvittaessa hoitoon.
6. Tarkista, että tetanus- eli jäykkäkouristusrokote on voimassa.

Vuotavat, syvät ja likaiset haavat ja vähänkin suuremmat viiltohaavat kuuluvat aina lääkärin hoitoon. Haavan ulkonäöstä ei aina voi päätellä, onko syvemmälle kudoksiin syntynyt vaurioita.

5.2.2 Palovamma

Palovamma on lämmön tai syövyttävän kemiallisen aineen aiheuttama kudostuho, jossa iho ja mahdollisesti myös sen alaiset kudokset vaurioituvat. Jos ihoa ei jäähdytetä, vamma laajenee syvempiin ihokerroksiin ja kipu jatkuu kauemmin.

Pienen palovamman ensiapu:

- Pientä palovammaa jäähdytetään viileällä vedellä kunnes kipu häviää.
- Pienen rakkulaisen palovamman voi peittää puhtaalla suojasiteellä tai palovammojen hoitoon tarkoitettulla erikoissiteellä.
- Ellei poikkeavaa ilmene, vaihda side 2–3 päivän välein.
- Jos palovamma tulehtuu, mene lääkäriin.

Lääkärin hoitoa vaativat palovammat, jotka ovat:

- kämmentä suurempia 2. asteen palovammoja
- kaikki 3. asteen palovammat
- kaikki sähköpalovammat
- kasvojen, käsien syvät palovammat
- hengitystiepalovammat
- lasten palovammat
- jotakin perussairautta sairastavan henkilön esim. diabeetikon palovammat.

5.2.3 Silmävamma

Huuhtelee silmään joutunut hiekka tai rikka pois juoksevalla vedellä tai käytä silmänhuuhteluun suunniteltua silmänhuuhdepulloa. Jos silmään on mennyt lasi tai muu vierasesine, toimita autettava hoitoon ja pidä hänet makuulla mielellään silmät varovasti peitettynä.

5.2.4 Vierasesine hengitysteissä

1. Käännä autettavan ylävartaloa alaspäin ja lyö 5 kertaa lapaluiden väliin. Suhteuta lyönnit autettavan kokoon ja ikään.
Mikäli tämä ei auta, soita **112**.
2. Istu ja aseta pieni lapsi selälleen reisiesi päälle ja paina lapsen rintakehää 5 kertaa. Isomman lapsen kohdalla, kun lapsi pystyy seisomaan nykäise 2 nyrkin otteella taakse ja ylöspäin itseäsi kohden pallean alapuolelta ns. Heimlichin ote. Toista nykäisyä tarvittaessa 5 kertaa.
3. Jatka tarvittaessa vuorottelemalla 5:tä lyöntiä lapaluihin ja 5:tä nykäisyä pallean alle.
4. Jos autettava menee elottomaksi, aloita painelu-puhalluselvytys rytmillä 30 painallusta ja 2 puhallusta.

5.2.5 Sähkötapaturma

Sähkötapaturman sattuessa katkaise virta ja ryhdy sitten auttamaan. Toimita sähköiskun saanut lääkärin tarkastukseen tilanteen mukaan.

5.2.6 Nenäverenvuoto

Nenäverenvuoto on yleensä vaaraton. Joskus vuoto voi kuitenkin olla niin runsasta, että se vaatii lääkärin hoitoa.

Nenäverenvuodon ensiapu:

- Anna autettavan istua etukumarassa asennossa.
- Käske autettavan niistää vuotava sierain tyhjäksi. Paina vuotavaa sierainta nenäluuta vasten noin 10–15 minuuttia.
- Niistätä sierain välillä tyhjäksi hyytymistä.
- Voit panna nenän päälle jotakin kylmää.
- Jos verenvuoto ei lakkaa, toimita autettava lääkäriin.

5.2.7 Hammasvamman

Irronnut pysyvä hammas voidaan monissa tilanteissa kiinnittää takaisin paikalleen. Kääri irronnut hammas kosteaan paperiin tai kankaaseen. Toimita autettava hoitoon ja ota irronnut hammas mukaan. Tarpeen mukaan myös pienemmissä hammastapaturmissa on hyvä käydä hammaslääkärin tarkistuksessa.

5.2.8 Aivotärhdys

Aivotärhdys voi olla seuraus päähän kohdistuneesta iskusta. Oireita ovat eriaisteiset tajunnan häiriöt, päänsärky, pahoinvointi ja uneliaisuus sekä näkö- ja tasapainohäiriöt. Oireet voivat ilmetä useiden tuntien kuluttua tapahtumasta. Jos epäilet aivotärhdystä, seuraa loukkaantuneen tilaa ja toimita hänet herkästi lääkäriin. Mikäli henkilö jää tai menee tajuttomaksi, soita **112**.

5.2.9 Nyrjähdys

Kun nivel nyrjähtää, vamma aiheuttaa verenvuotoa ihonalaiseen kudokseen. Kivun lisäksi vamma-alueelle kerääntyy nestettä ja se turpoaa.

Nyrjähdysten ensiapu:

1. Kohota raaja.
2. Purista tai paina vammakohtaa.
3. Jäähdytä kylmällä noin 20 minuuttia.
4. Sido vammakohdan ympärille tukeva side.
5. Jatka kylmähoitoa ensimmäisen vuorokauden ajan parin tunnin välein.

Kolmen K:n ensiapu auttaa nyrjähdysten lisäksi myös revähdyksiin ja mustelmien ehkäisyyn. Nopeasti ja oikein annettu ensiapu voi säästää lääkärissä käynniltä.

1K kompressio eli puristus

Purista käsilläsi kipukohtaa. Puristus estää verenvuotoa ja vähentää turvotusta.

2K kohoasento

Pidä raajaa koholla. Kohoasento vähentää välittömästi sisäistä verenvuotoa, kun verenpaine verisuonistossa pienenee.

3K kylmä

Laita kipukohtaan jotakin kylmää. Kylmä supistaa verisuonia ja vähentää siten sisäistä verenvuotoa. Jääpussi, lumi tai mikä tahansa vamma-aluetta vasten painettava kylmä auttaa. Kääri ideaaliside tai muu joustava side nivelen tueksi.

Nilkan nyrjähdysten jälkeen kylmähoitoa kannattaa toistaa ensimmäisen vuorokauden ajan 1–2 tunnin välein noin 20 minuuttia kerrallaan. Nyrjähdys alkaa parantua 1–2 vuorokauden kuluessa, jolloin kudoksen sisäinen verenvuoto lakkaa.

Milloin lääkäriin?

Jos nilkka on kipeä vielä ensiavun jälkeenkin, jalalle varaaminen on tuskallista, mustelma on suuri tai nivel ei toimi normaalisti, mene lääkäriin.

5.2.10 Murtuma

Tunnista oireet:

Murtuman oireita ovat kipu, turvotus, epänormaali liikkuvuus ja arkuus tai virheasento.

Murtuman ensiapu:

- Yläraajan murtumassa autettava voi itse tukea kipeää raajaansa kehoaan vasten. Vaihtoehtoisesti tue käsi liikkumattomaksi esimerkiksi kolmioliinalla. Kylkiluiden murtumassa voit tukea rintakehää käsin tai tukisiteellä.
- Mikäli jalassa on murtuma, sitä ei ole syytä lastoittaa, mikäli apu saapuu kohtuajassa. Autettavan tulee välttää jalan liikuttamista ja painon asettamista kipeälle jalalle. Jos loukkaantunut on välttämätöntä liikuttaa, alaraajan murtuman tukemiseen voi käyttää toista jalkaa tai muuta tilapäisvälinettä, kuten esimerkiksi tukevaa lautaa tai keppiä.
- Jos epäilet selkärangan murtumaa, liikuta loukkaantunutta vain, jos se on hengen pelastamisen kannalta välttämätöntä.

Murtumat syntyvät tavallisesti putoamisen, kaatumisen tai iskeytymisen seurauksena. Toimita loukkaantunut hoitoon.

5.2.11 Myrkytys

Myrkytysoireiden vakavuus ja niiden ilmaantumisen nopeus riippuvat aineesta ja määrästä sekä siitä, millä tavoin myrkky on joutunut elimistöön.

Toimi näin myrkytystilanteessa:

- Häätötilanteessa soita numeroon 112.
- Jos epäilet myrkytyksen mahdollisuutta, soita myrkytystietokeskukseen, puhelin (09) 471 977 (24t/vrk)
- Toimi myrkytystietokeskuksen ohjeiden mukaan.
 - Kuvaile myrkytystietokeskukseen:
 - Mitä on tapahtunut, mistä aineesta on kysymys.
 - Miten myrkky on joutunut kehoon (nielty, hengitetty, imeytynyt, pistetty).
 - Minkä määrän autettava on niellyt.
 - Kuinka pitkä aika tapahtuneesta on kulunut.
- Älä okseta.
- Tarkkaile autettavan tilaa, ilmeneekö esimerkiksi pahoinvointia, vatsakipua, ripulia.
- Aseta tajuton kylkiasentoon, jos autettava menee elottomaksi, aloita elvytys.

5.2.12 Auringonpistos ja lämpöhalvaus

Päähän kohdistuva suora lämpösäteily eli auringonpaiste voi aiheuttaa auringonpistoksen. Oireet johtuvat keskushermoston ärsytyksestä ja ilmenevät muun muassa päänsärkinä, pahoinvointina, ärtyneisyytenä. Siirrä henkilö suojaan auringolta ja viilennä kehoa. Toimita tarvittaessa lääkärin hoitoon.

5.2.13 Käärmeenpurema

Kyykäärmeen purema voi olla vaarallinen kaikille. Yleensä tuntomerkkinä on 2 pientä reikää, turvotusta ja aristusta pistokohdassa. Vältä liikuttelemasta tarpeettomasti raajaa, jossa pisto on, ja toimita henkilö lääkäriin.

5.2.14 Mehiläisen ja ampiaisen pistos

Ampiaisen tai mehiläisen pisto voi aiheuttaa joillekin lievää punoitusta, turvotusta ja kipua pistokohtaan. Jos pisto osuu suuhun, kaulaan tai kyse on pienestä lapsesta, voivat oireet olla voimakkaammat, ja lääkärin apua tarvitaan. Muutoin kylmä pistokohdan päällä voi helpottaa kipua. Mikäli henkilön peruselintoiminnot vaarantuvat pistosta, soita **112**.

5.2.15 Punkki

Jos ihossa on punkki, poista se joko sormin tai punkkipihdeillä. Ota punkista kiinni mahdollisimman läheltä ihoa ja vedä se ulos varovasti samalla pyörittäen. Mikäli iholle tulee ihottumaa viiveellä, käy lääkärissä.

5.3 Ensiapu sairauskohtauksissa

5.3.1 Allerginen reaktio ja anafylaktinen sokki

Jokin lääke tai ruoka-aine voi aiheuttaa elimistössä vasta-aineen laukaiseman reaktion, joka joskus kehittyy hetkessä hengenvaaralliseksi anafylaktiseksi sokiksi. Siinä autettava kärsii hengitysvaikeuksista ja kasvojen sekä suun alue turpoaa. Soita tuolloin nopeasti **112** ja anna autettavalle mahdollisesti määrättyä ensiapulääkettä ohjeen mukaan.

Allergisen reaktion voivat aiheuttaa erilaiset ärsykkeet kuten kasvien siitepölyt, eläinten karvat, mausteet, eräät ruoka-aineet ja niin edelleen. Yleisimpiä oireita ovat ihon punoitus ja kutina. Joskus harvoin tilanne voi johtaa vaaralliseen anafylaktiseen sokkiin. Muutoin autettavalle määrätty allergialääkkeet auttavat.

5.3.2 Astmakohtaus

Kroonista keuhkosairautta, astmaa sairastava henkilö voi saada sairauskohtauksen, jossa uloshengitys ja puhe vaikeutuvat. Anna autettavan omia ensiapulääkkeitä ja tarjoa puoli-istuvaa asentoa, jossa autettava on hieman etukenossa. Mikäli tilanne ei helpotu, soita **112**.

5.3.3 Diabetes

Diabeetikon heikotus

Kun diabetesta sairastavan verensokeri laskee liian alas, syntyy diabeettinen sokki, joka voi olla hengenvaarallinen.

Tunnista oireet:

- hikoilu, kalpeus, vapina
- ärtymys, levottomuus
- horjuva liikkuminen
- epäselvä puhe.

Diabeettisen sokin ensiapu

- Anna sairastuneelle välittömästi sokeripitoista syötävää tai juotavaa, mikäli potilas on tajuisaan ja pystyy itse syömään tai juomaan. Tajuttomalle ei saa antaa mitään suuhun.
- Mikäli diabeetikko ei toivu 10 minuutissa tai menee tajuttomaksi, soita hätänumeroon **112**.
- Käänä tajuton kylkiasentoon.

5.3.4 Kouristelu

Aivojen toimintahäiriöt voivat aiheuttaa tahattomia lihasnykäyksiä ja kouristuksia. Ihminen saattaa kouristella monesta eri syystä. Syinä voivat olla esimerkiksi epilepsia, aivoverenvuoto, korkea kuume tai tapaturma.

Tunnista oireet:

- Sairastunut menettää tajuntansa, kaatuu ja hänen vartalonsa jäykistyy.
- Jäykistymistä seuraavat nykivät kouristukset. Kouristelu kestää yleensä vain 1–2 minuuttia.

Kouristuskohtauksen ensiapu

- Tee hätäilmoitus numeroon **112**.
- Älä yritä estää kouristusliikkeitä, mutta huolehdi siitä, että henkilö ei kolhi päätään tai muuten vahingoita itseään.
- Älä laita kouristelevan suuhun mitään, sillä se vaikeuttaa hengitystä.
- Yritä kääntää henkilö kylkiasentoon heti, kun kouristukset vähenevät.
- Mikäli tiedät henkilön sairastavan epilepsiaa, tee hätäilmoitus numeroon **112**, jos kouristelu pitkittyy tai jos kohtausta uusiutuu.
- Jos kohtausta menee itsestään ohi, varmista kuitenkin, että henkilö on täysin toipunut ennen kuin jätät hänet.
- Ota yhteys lääkäriin, jos kyseessä on lapsen kuumekouristus.

5.4 Henkinen ensiapu

Onnettomuuspaikalla ihmiset ovat usein järkyttyneitä. Tapaturma ja vakava sairastuminen aiheuttavat fyysisten vammojen lisäksi myös psyykkistä eli henkistä loukkaantumista.

Henkisen ensiavun tarkoituksena on rauhoittaa, lohduttaa ja selvittää tapahtunutta. Näin autetaan uhria ja hänen omaisiaan selviytymään tilanteesta eteenpäin.

Auttajan rauhallinen ja määrätietoinen toiminta luo turvallisuuden tunteen.

Auttajana:

- Käyttäydy rauhallisesti.
- Puhu loukkaantuneelle.
- Kuuntele häntä.
- Pysy autettavan luona, älä jätä häntä yksin.
- Pidä huolta, kosketa.
- Kerro rehellisesti, mitä on tapahtunut ja miten tilanne etenee.
- Pidä uteliaat loitolla.

Useimmat selviävät mieltä järkyttäneestä kokemuksestaan omin avuin läheisten tuella.

Perheellä, ystävillä ja työtovereilla on tärkeä merkitys sille, miten ihminen selviää. Joskus toipumiseen tarvitaan kuitenkin ammattiapua. Apua saa esimerkiksi terveyskeskuksesta tai sairaalasta.

6. Toimintaohjeita

6. Toimintaohjeita erilaisiin tilanteisiin

6.1 Retket ja ulkoilu

Lasten kanssa ulkoiltaessa ja tehtäessä retkiä täytyy mukana olla riittävä määrä valvovia henkilöitä. Aikuisten määrä arvioidaan lasten iän ja määrän, liikenneolosuhteiden, ulkoilu- ja retkikohteen sekä mahdollisten erityistilanteiden mukaan (ks. luku 3). Ulos ja retkelle on mukava lähteä, kun turvallisuusasiat on mietitty etukäteen. Jokaisen toimintakauden alussa käydään läpi toiminta ulkoilutilanteissa.

Ulos lähtiessä:

- Laske lapset ja varmista, että muistat lasten nimet.
- Sovi lasten kanssa siirtymiin ja ulkoiluun liittyvistä säännöistä.
- Käy mielessäsi läpi reitti kohteeseen ja mahdolliset vaaranpaikat, kuten tienlytykset.
- Laita lapsille huomioliivit.
- Ota matkapuhelin mukaan.
- Ota retkille ensiapulaukku mukaan.

Ulkona:

- Valvo lapsia koko ajan.
- Käytä siirtymiin kevyen liikenteen väyliä aina kun mahdollista.
- Ulkoilualueena käytettävän pihan tai leikkikentän ja leikkivälineiden turvallisuudesta vastaa niiden ylläpitäjä. Tästä huolimatta ulkoilun alkaessa tarkastetaan silmämääräisesti alueen turvallisuus: aidat, portit, keinut, kiipeilytelineet, ruiskut, neulat, lasinpalaset, eläinten jätökset ja niin edelleen. Tarvittaessa tehdään pihan ja aidan puutteista ilmoitus huoltomiehelle tai vastaavalle.

Kokopäiväretkestä tehdään suunnitelma, johon kirjataan

- retken ajankohta ja kesto
- retkikohde ja sen ominaisuudet
- vanhemmille tiedottaminen ja vanhempien kirjalliset luvat
- retkelle osallistujat
- osallistujien mahdolliset lääkitykset tai rajoitteet
- vastuuhenkilöt
- mitä retkellä tehdään
- miten retkikohteeseen mennään (mahdolliset kulkuvälineet)
- mitä tavaroita ja varusteita retkellä tarvitaan (muista ensiaputarvikkeet)
- toiminta hätätilanteessa.

6.2 Lapsen katoaminen

Lapsi- ja perhetoiminnassa vanhemmat ovat ensisijaisia lastensa valvojia ollessaan paikalla. Lapset voivat osallistua järjestettyyn toimintaan, kuten kerhoihin, myös ilman vanhempiaan. Tällöin ryhmäkoot ja aikuisten määrä suhteessa lasten määrään suunnitellaan turvallisuusnäkökohdat huomioiden (ks. luku 3 MLL:n turvallisuutta ja vastuukysymyksiä koskevia suosituksia).

Hyvästä valvonnasta ja muista turvatoimista huolimatta lapsen katoamiseen pitää varautua. Lapsen katoamista varten suositellaan laadittavaksi omaan toimintaan ja paikallisiin oloihin soveltuva lähietsintäsuunnitelma, jossa on huomioitu

- lähiympäristö ja sen vaaranpaikat
- maasto
- lähietsintään osallistuvat
- apuvoimien saanti
- muiden lasten valvonta
- lasten iät ja kehitystaso
- etsinnässä tarvittavat varusteet.

Lapsen katoamisen varalta lähietsintäsuunnitelmaan liitetään lähialueen kartta (esimerkiksi internetistä tulostettu), johon ympyröidään 100–200 metrin suuruinen lähietsintäalue toimipisteen ympärille. Karttaan voi myös merkitä alueen vaaralliset paikat, kuten vilkkaasti liikennöidyt kadut ja tiet ja vesikohteet. Lähietsintäsuunnitelma liitetään Turvallisuuskansioon.

Toiminta lapsen kadotessa:

1. Tarkista huolellisesti kaikki sisä- ja/tai ulkotilat.
2. Tee katoamisilmoitus poliisille yleiseen hätänumeroon **112**.
3. Ilmoita katoamisesta lapsen huoltajille.
4. Etsintä aloitetaan laaditun lähietsintäsuunnitelman mukaan.
5. Etsintä päättyy, kun lapsi löytyy tai poliisi antaa luvan.
6. Lapsen löytymisestä tiedotetaan etsinnän johtajalle ja lapsen huoltajille.
7. Jälkikäsittelemahdollisuus järjestetään kaikille mukana olleille.

(Lisätietoja: Lapsen katoaminen päivähoitosta. Oppaassa Saarsalmi Olli (toim.) Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. Stakes ja Sosiaali- ja terveysministeriö, 2008.)

6.3 Lapsen hakeminen kerhosta tai hoidosta

Kerhon tai hoitajakson alkaessa sovitaan huoltajan kanssa lapsen tuomisesta ja hakemisesta. Huoltajan kanssa sovitaan, kenelle lapsi voidaan luovuttaa kerhon tai hoidon jälkeen. Pääsääntöisesti lapsi luovutetaan huoltajalle, mutta myös varahakijasta on syytä sopia huoltajan kanssa. Varahakijaa voidaan tarvita, jos huoltaja ei saavu hakemaan lasta tai lasta ei voida luovuttaa huoltajalle. Tällainen poikkeustilanne voi syntyä esimerkiksi, jos vanhemmat joutuvat onnettomuuteen tai hakija on päihtynyt.

Lapsen luovuttaminen

- Lapsi luovutetaan vain ennalta sovitulle hakijalle.
- Lapsen yksinkulkemisesta sovitaan erikseen.
- Lasta ei saa luovuttaa päihtyneelle, huumaantuneelle tai muuten poikkeavasti käyttäytyvälle hakijalle.
- Lasta ei saa luovuttaa, jos syntyy epäily lapsen turvallisuudesta.
- Toiminnan ohjaaja / valvova aikuinen luovuttaa lapsen aina henkilökohtaisesti, jolloin vastuu siirtyy lapsen hakijalle.

Toiminta tilanteessa, jossa lasta ei voida luovuttaa tai ei haeta:

- Selitä päihtyneelle hakijalle rauhallisesti ja asiallisesti, miksi et voi luovuttaa lasta hänelle, pysy kannassasi.
- Katso myös luku 4.7 Uhkaavan tai poikkeavasti käyttäytyvän henkilön kohtaaminen.
- Ota yhteys varahakijaan.
- Tarvittaessa ota yhteyttä sosiaaliviranomaiseen (lastensuojelun työntekijään).

6.4 Huoli lapsesta ja lastensuojeluilmoitus

Lapsi- ja lapsiperhetoiminnassa saattaa joskus tulla eteen tilanne, joka herättää huolen lapsen terveydestä tai hyvinvoinnista. Huoli voi syntyä konkreettisista asioista, kuten toimimattomasta vuorovaikutuksesta lapsen ja vanhemman välillä, lapsen hoitamattomasta olemuksesta tai mustelmista. Joskus huoli on vain tunne mielessä, että kaikki ei ole hyvin.

Jos lapsesta herää huoli, otetaan asia hienovaraisesti puheeksi lapsen vanhemman kanssa. Joskus tilanne vaatii tekemään lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojeluilmoitus tulee kysymykseen tilanteessa, jossa lapsen tervettä kasvua ja kehitystä vaarantavat tekijät ja kasvuolosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojeluilmoituksen avulla varmistetaan, että lapsen / perheen tilanne ja avun tarve tulevat selvitettyä ja lapsi saa tarvitsemansa tukitoimet.

Lastensuojelulaissa säädetään, ketkä ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojelulain (25. §) mukaan ilmoitusvelvollisia ovat:

- sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä
- muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanottoa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja
- terveydenhuollon ammattihenkilöt.

Edellä mainitut henkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Ilmoitusvelvollisten henkilöiden lisäksi kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojeluilmoituksen tekemisoikeus menee mahdollisen salassapitovelvollisuuden edelle. Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä voi kysyä neuvoa kunnan sosiaalitoimesta. Lastensuojelusta ja lastensuojeluilmoituksesta on tietoa Lastensuojelun käsikirjassa: www.sosiaaliportti.fi/lastensuojelunkasikirja

Lapsen terveystä, kehitystä ja kasvuolosuhteita vaarantavia tilanteita ovat esimerkiksi:

- hoidon, valvonnan ja kasvatuksen laiminlyönti
- sellaiset huolenpidon puutteet tai osaamattomuus, jotka vaarantavat lapsen hyvinvoinnin
- lapsen heitteillejättö
- perheväkivalta, lapsen pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden epäily tai uhka
- vanhemman tai huoltajan päihteidenkäyttö, mielenterveysongelmat, jaksamattomuus tai oman hoidon laiminlyönti
- lapsen väkivaltainen käyttäytyminen
- perheen arjessa selviytymistä helpottavan tukiverkon puuttuminen
- lapsen ja vanhemman väliset vakavat vuorovaikutusongelmat.

Toimintaohjeita yhdistykselle ja lasta ohjaaville henkilöille

- Ongelmatilanteissa voi kysyä neuvoa kunnan sosiaalitoimesta.
- Yhdistys huolehtii siitä, että lapsia ohjaavat henkilöt ovat tutustuneet Turvallisuuskansion ohjeisiin.
- Jos tulee tarve lastensuojeluilmoituksen tekemiselle, on tarkoituksenmukaista, että sen tekee lasta ohjannut henkilö, jolle on herännyt huoli lapsen tilanteesta tai se, jolla on parhaimmat tiedot lapsen tilanteesta.
- Yksittäistä lasta tai perhettä koskevat asiat ovat luottamuksellisia. Lasta tai perhettä koskevia asioita ei käsitellä esimerkiksi yhdistyksen toimielimissä.
- Lisätietoja lastensuojelusta ja lastensuojeluilmoituksesta: www.sosiaaliportti.fi/lastensuojelunkasikirja

7. Tiedottaminen poikkeustilanteessa

7. Tiedottaminen poikkeustilanteessa

Yhdistyksen hallitus vastaa kaikesta yhdistyksen ylläpitämästä toiminnasta. Jos tapahtuu jotakin poikkeavaa, lapsiryhmästä vastaava ilmoittaa asiasta ensimmäiseksi (häätäilmoitusta lukuun ottamatta) yhdistyksen puheenjohtajalle tai muulle vastuuhenkilölle.

Yhdistyksen puheenjohtaja vastaa aina poikkeustilanteeseen liittyvästä tiedottamisesta. Hän myös ilmoittaa poikkeustilanteesta MLL:n piiri- tai keskustoimistoon, josta saa tarvittaessa ohjeita tilanteen hoitamiseen.

7.1 Tiedottaminen vanhemmille ja lapsille

On tärkeää, että poikkeavista tapahtumista kerrotaan vanhemmille avoimesti ja viivyttämättä, jotta vältetään huhupuheilta ja vanhempien ja lasten luottamus toimintaan säilyy. Kun vanhemmat tietävät mistä on kyse ja miten asiaa on lasten kanssa käsitelty, heidän on helpompi tukea lapsiaan.

Lapsille kerrotaan lasten ikä ja kehitystaso huomioon ottaen rehellisesti, mitä on tapahtunut. Lapsi hahmottaa todellisuutta eri tavalla kuin aikuinen. Lapsi myös paikkaa mielikuvituksellaan sellaisten asioiden aukkoja, joita ei käsitä. Siksi on tärkeää, että lapset saavat itse kysyä mieltään askarruttavista asioista ja heidän kysymyksiinsä vastataan. Joissakin tilanteissa on hyvä muistuttaa myös, että aikuiset pitävät huolta, että lapset ovat turvassa.

Yleisiä periaatteita:

- Tapahtuneesta kerrotaan avoimesti ja rehellisesti.
- Kerrotaan se mikä varmuudella tiedetään.
- Esitettyihin kysymyksiin vastataan konkreettisesti.
- Jos johonkin kysymykseen ei ole vastausta, se sanotaan.
- Jokainen ihminen reagoi omalla tavallaan kriiseihin ja poikkeaviin tapahtumiin.

7.2 Tiedotusvälineet

Toiminnasta vastaava yhdistys on nimennyt mieluiten jo ennakoon kontaktihenkilön, joka tarvittaessa vastaa tiedotusvälineiden kysymyksiin. Yleensä se on yhdistyksen puheenjohtaja. Tieto siitä, kenelle median kysymykset ohjataan, on välitettävä yhdistyksen hallitukselle.

On huomioitava, että asianosaisten on aina saatava tieto tapahtuneesta ensimmäisenä suoraan toiminnasta vastaavilta – ei koskaan median välityksellä. Medialle tietoja annettaessa on huomioitava yksilön tietosuoja.

Haastattelussa on tärkeää kuunnella, mitä kysytään ja vastata siihen, sanoa vain se, minkä tietää pitävän paikkansa ja olla arvailematta tai spekulioimatta.

7.3 Sidosryhmät

Tilannekohtaisesti on selvitettävä, mitä tahoja tapahtunut koskee ja viestittävä myös heille. Esi-merkiksi toimintaan käytettävän tilan omistaja tai toiminnan rahoittaja ovat tahoja, joille voi olla tarpeen raportoida.

8. Jälkikäsittely Liitteet

8. Jälkikäsitteily

Erilaisten kriisi- tai uhkatilanteiden jälkeen tapahtumaan osalliset eivät saa jäädä yksin. Tilanne käydään lävitse yhdistyksen hallituksen jäsenten kanssa ja tapahtuneen vakavuuden perusteella käytetään myös ammattiapua. Joskus tarvitaan jälkipuinti-istunto myös yhdessä lasten ja vanhempien kanssa asian käsittelemiseksi. Yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja vastaa jälkikäsitteilyn toteutumisesta. On tärkeää, että traumaattinen tapahtuma selvitetään, koska se loukkaa ihmisen koskemattomuutta, turvallisuuden tunnetta ja itsetuntoa. Mitä nopeammin henkistä tukea ja jälkihoitoa saa, sitä paremmin ihminen selviää tapahtuneesta.

Traumaattisessa tapahtumassa selviytymistä helpottaa

- rauhoittava, turvallisuutta luova ilmapiiri
- myötäeläminen ja huolenpito
- reaktioiden ymmärtäminen ja hyväksyminen
- uhrien kertomuksen kuunteleminen
- tyhjien sanojen ja lupausten välttäminen
- levollinen läsnäolo, älä jää yksin
- avoin ja rehellinen tieto tapahtuneesta
- tietojen pitäminen ajan tasalla.

Jos vapaaehtoistoiminnassa tapahtuu tapaturma, läheltä piti - tai vaaratilanne, tapahtumat on syytä käydä yhteisesti lävitse yhdistyksen hallituksen kanssa myös ennaltaehkäisevässä mielessä. Pohtimalla huolellisesti tapahtunutta ja siihen vaikuttaneita tekijöitä saadaan tietoa, jota voidaan jatkossa hyödyntää ennaltaehkäisyssä.

Esimerkiksi seuraavat kysymykset voivat auttaa pohdinnassa:

- Minkälainen tapaturma tai tapahtuma oli kyseessä?
- Miten se tapahtui?
- Mitkä asiat vaikuttivat tapahtuneeseen ennen sitä ja tilanteen aikana?
- Miten tilannetta estetään toistumasta?

Kirjallisuutta

Ensiapu lasten tapaturmissa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Punainen Risti. Opaslehtinen. Tilauspalvelu@mll.fi.

Kotitapaturmien ehkäisykampanja. www.kotitapaturma.fi

Kriisit. Opetushallitus.
www.edu.fi/page.asp?path=498,1329,80303,82127,35388,35392

Lasten leikkikenttien turvallisuus. Kuluttajavirasto.
www.kuluttajavirasto.fi/Page/e4538f27-2685-490b-a84a-d9cf3dc17cdc.aspx

Lastensuojelun käsikirja.
www.sosiaaliportti.fi/lastensuojelunkasikirja

Leikkikenttävälineet. SFS-käsikirja 143. 3. painos. Suomen Standardisoimisliitto, 2009.

Paavonheimo Ritva. **Selvitys lasten tapaturmien ehkäisystä.** Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Helsinki, 2008. www.mll.fi/kasvattajille/lapsen_turvaksi/

Saari Salli, Kantanen Irja, Kämäräinen Leena, Parviainen Kaisa, Valoaho Sari, Yli-Pirilä Pia (toim.). **Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas.** Punainen Risti ja Duodecim. Helsinki, 2009.

Saarsalmi Olli (toim.) **Päivähoidon turvallisuussuunnittelu.** Stakes ja Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki, 2008.

Sahi Timo, Castrén Maaret, Helistö Neta, Kämäräinen Leena. **Ensiapuopas.** Duodecim ja Punainen Risti. Helsinki, 2006.

Suomu Katariina, Erkama Kati, Havu Eveliina (toim.) **Koululaisten iltapäivätoiminnan opas.** Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Helsinki, 2005.

Tietosuojavaltuutetun toimisto.
www.tietosuoja.fi

Väkivaltautisista puhuminen. Uskalla puhua lapsesi kanssa väkivaltautisista.
www.mll.fi/ajankohtaista/vakivaltautiset/

Waitinen Matti, Ripatti Erkki. **Sosiaali- ja terveydenhuollon turvallisuusopas.** Suomen Palopäällysteliitto. Helsinki, 2006.

Kirjallinen lupa-asiakirja

Annan lapselleni luvan kulkea ilman saattajaa kodin ja MLL:n kerhon välisen matkan.

Lapseni _____

Lapsen nimi

saa kulkea ilman saattajaa kodin ja MLL:n kerhon välisen matkan. Allekirjoituksellani vahvistan ottavani hoito- ja valvontavastuun lapsen matkan osalta itselleni. Olen selvittänyt ja opettanut lapselleni turvallisen reitin kodin ja kerhon välillä.

Paikka ja aika

_____ / _____ 20_____

Huoltajan allekirjoitus

MLL:n yhdistyksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Kirjallinen lupa-asiakirja

Huoltajan ollessa estynyt hakemaan lastaan MLL:n kerhosta, annan luvan lapseni kulkea muun saattajan kanssa kodin ja kerhon välisen matkan.

Lapseni _____

Lapsen nimi

saa kulkea muun kuin huoltajan kanssa kodin ja MLL:n kerhon välisen matkan. Allekirjoituksellani vahvistan ottavani hoito- ja valvontavastuun lapsen matkan osalta itselleni.

Saattajan nimi _____

Paikka ja aika

_____ / ____ 20____

Huoltajan allekirjoitus

MLL:n yhdistyksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Tarkastuslista lapsi- ja perhetoimintaa varten

Sisätiloissa	Kyllä	Ei	Toimenpiteet
1. Onko huonekalujen ja pattereiden terävät kulmat suojattu?			
2. Ovatko kalusteet tukevia ja hyllyt tarvittaessa seinään kiinnitettyjä, etteivät ne kaadu?			
3. Onko käyttämättömät pistorasiat suojattu (jos ei turvapistorasioita)?			
4. Ovatko sähköjohdot ehjiä? (Jatkojohtoja saa käyttää vain tilapäisesti, eivätkä ne saa lojua lattioilla.)			
5. Ovatko sähkölaitteet lasten ulottumattomissa?			
6. Onko liesi suojattu?			
7. Onko tilassa taso-eroja, kuten matalat portaat tai kynnyksiä?			
8. Onko mahdollisissa portaissa suojaportit ja liukuesteet?			
9. Onko ikkunoissa ja parvekkeen ovesa pidikkeet tai haat?			

10. Onko ulko-oven lukitus sellainen, että lapset eivät pääse siitä yksin ulos?			
11. Saako wc-ovet avattua myös ulkopuolelta?			
12. Ovatko lattiat liukkaat ja onko mattojen alla liukuesteet?			
13. Onko varauoskäynnit selvästi merkityt ja kulkureitit esteettömät?			
14. Toimiiko palovaroitin?			
15. Onko tilassa asianmukaiset alkusammutusvälineet?			
16. Ovatko siivous-, tiski- ja pesuaineet yms. lasten ulottumattomissa?			
17. Ovatko toimintatilojen kasvit myrkyttömiä?			
18. Onko tilassa riittävä valaistus?			
19. Onko lelut valmistettu turvallisista materiaaleista ja ehjiä?			
Muuta:			

Ulkotiloissa	Kyllä	Ei	Toimenpiteet
1. Onko leikkialue sekä autojen ja muiden kulkuvälineiden reitit erotettu?			
2. Onko lähiympäristössä oja, lampia tai muuta suojaamatonta vettä?			
3. Onko lähiympäristössä jyrkänkaitia, kallioita tai isoja kuoppia?			
4. Onko vaaraa aiheuttavassa ympäristössä sijaitseva leikkikenttä aidattu? (vähintään 120 cm korkea, alareuna n. 10 cm korkeudella maasta)			
5. Ovatko aita ja portit ehjiä?			
6. Ovatko leikkivälineet, -telineet ja keinut turvallisia, ehjiä ja kunnossa?			
7. Onko liukumäissä ja kiipeilytelineissä riittävän korkeat, putoamista estävät kaiteet?			
8. Onko keinujen ja kiipeilytelineiden alla kiviä, kantoja tai juurakoita?			
9. Onko keinujen ja kiipeilytelineiden alla riittävästi iskua vaimentavaa materiaalia, kuten hiekkaa?			

<p>10. Onko jätehuolto turvallisesti järjestetty? (jätteentyhjennyksestä ja jätteautoista ei ole vaaraa lapsille, ongelmajätteet ja muut vaaraa aiheuttavat jätteet ovat lasten ulottumattomissa, lapset eivät pääse jätetiloihin)</p>									
<p>11. Onko leikkikenttä siisti? (ei esim. roskia, lasinsiruja, tupakantumppeja, eläinten jätöksiä)</p>									
<p>12. Onko hiekkalaatikko siisti ja hiekka vaihdettu tarvittaessa?</p>									
<p>13. Onko pihalla ilkvallan jälkiä?</p>									
<p>14. Pääsevätkö lapset kiipeämään katolle, tikkaile tai aidan yli?</p>									
<p>15. Onko pihalla myrkyllisiä kasveja?</p>									
<p>16. Onko pihalla suojaamattomia puu- tai muita pinoja? (huom. sortumisvaara)</p>									
<p>17. Onko piha ja kulkuväylät talvella aurattu ja hiekoitettu?</p>									
<p>Muuta:</p>									

Leikkipuistojen tarkastus

Päivämäärä: _____

Leikkipuiston nimi: _____

Leikkipuiston saavutettavuus

Kyllä **Ei**

Tarkastettavan leikkipuiston tyyppi:

- Asuinalueen sisäinen leikkipaikka
 Kunnanosa- eli useita asuinalueita palveleva leikkipuisto
 Keskuspuisto eli koko taajaman tai suuralueen puisto

Onko asuinalueen leikkipuistoverkosto kattava?

Sijaitseeko leikkipuisto keskeisesti ympäröivään asutukseen nähden?

Onko kulkuyhteys leikkipuistoon turvallinen?

Jos ei, miten sitä voisi parantaa?

Leikkipuiston luonto

Liittyykö leikkipaikka välittömästi metsään?

Ellei, kuinka kaukana on lähin luonnontilainen, leikkiin soveltuva alue?

Onko leikkipaikalla riittävästä tuulensuojapuita ja -pensaita?

Vaativatko istutukset hoitoa?

Onko maanpinta:

luonnontilainen istutettua nurmea soraa ja hiekkaa muuta päällystettyä:

Onko maaperä liian kostea tai muuten sopimaton?

Jos on, miksi?

Onko puistossa luontoperäisiä leikkimahdollisuuksia

(kiipeilypuita, isoja kiviä, vettä tms.)?

Millaisia?

Onko näillä alueilla leikkiminen turvallista?

Jos ei, miksi?

Aitaus

Onko pienten lasten leikkipaikka aidattu?

Onko käyntiportti turvallinen ja helppokäyttöinen?

Onko aita tarpeellinen?

Missä aitoja mielestäsi tarvitaan?

Valaistus

Onko leikkipuistossa riittävä valaistus?

Leikkipuiston käyttö

Onko puistolla riittävästi käyttäjiä, jotta siellä voi kohdata kavereita ja aikuisia?

Onko puistossa tai sen vieressä mahdollisuus koko perheen oleskeluun?

Onko puistossa tai sen lähellä sopivaa tekemistä varhaisnuorisolle (10–14 v.)?

Onko tämä kyseinen paikka sopivin tähän tarkoitukseen?

Jos ei, missä olisi sopivin paikka?

Leikkivälineet ja niiden kunto arvioituna

	Hyvä	Kohtalainen	Huono	Vaarallinen	Alustan materiaali
1. Hiekkalaatikko	☐	☐	☐	☐	<hr/>

Muuta huomautettavaa
(voit jatkaa erilliselle paperille)

2. Keinuteline	☐	☐	☐	☐	<hr/>
– autonrengasistuin	☐	☐	☐	☐	<hr/>
– puuistuinlauta	☐	☐	☐	☐	<hr/>
– kumi/muovi-istuinlauta	☐	☐	☐	☐	<hr/>
– turvaistuin/vauvaistuin	☐	☐	☐	☐	<hr/>

3. Keinu-eläin	☐	☐	☐	☐	<hr/>
----------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	-------

Muuta huomautettavaa

4. Kiikkulauta	☐	☐	☐	☐	<hr/>
----------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	-------

Muuta huomautettavaa

Liite 4 Leikkipuistojen tarkastus

	Hyvä	Kohtalainen	Huono	Vaarallinen	Alustan materiaali
5. Kiipeilyteline	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
6. Karuselli	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
7. Tasapainopuomi	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
8. Liukumäki	☐	☐	☐	☐	_____
– liukurata rinteessä	☐	☐	☐	☐	_____
– erillinen liukumäki	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
9. Leikkimökki	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
10. Sadekatos	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
11. Putkiliukumäki	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
12. WC	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
13. Penkit	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
14.	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
15.	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				
16.	☐	☐	☐	☐	_____
Muuta huomautettavaa	_____				

Onko leikkivälineillä riittävät suojaetäisyydet toisiinsa nähden? Kyllä Ei

Millaisia vaaratilanteita voi syntyä?

Leikkipuiston kunto ja turvallisuus

Puiston siisteys: hyvä kohtalainen huono

Puiston turvallisuus: hyvä kohtalainen huono

Mahdolliset leikkipuistoon kohdistuvat häiriötoiminnot:

- Roskaaminen
- Välineiden rikkominen
- Istutusten tuhoaminen
- Alkoholin nauttiminen leikkimökeissä, sadekatoksissa yms.
- Ulkopuolelta tulevat saasteet ja melu
- Muu: _____

Onko leikkipuistossa valvoja: Kyllä Ei Joskus

Tiedätkö keneen voi ottaa yhteyttä leikkipuistoa koskevissa asioissa? Kyllä Ei

Mitä tässä leikkipuistossa pitäisi olla? (voit jatkaa erilliselle paperille tai paperin kääntöpuolelle)

Vastaaja:

- MLL:n edustaja
- Vanhempi
- Perhepäivähoitaja
- Muu: _____

© Mannerheimin Lastensuojeluliitto